

ВІДГУК
офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Бородіна Івана Лук'яновича
на дисертацію Дручек Олени Михайлівни на тему «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право

Відгук складено на підставі вивчення рукопису дисертації О.М. Дручек, її автореферату та опублікованих за темою дисертації наукових праць здобувача.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Важливим напрямом діяльності Української держави за сучасних умов є розширення та поглиблення змісту державної політики щодо забезпечення прав і свобод дитини, запровадження нових стандартів роботи у зазначеній сфері органів виконавчої влади, зокрема, Національної поліції України. Однією з необхідних умов виконання покладених на Нацполіцію завдань є чітке визначення у законодавстві її місця у системі органів публічного адміністрування, мети, завдань, функцій, повноважень, а також компетенції, прав, обов'язків та відповідальності посадових осіб – тобто, елементів, які у сукупності складають її адміністративно-правовий статус. З огляду на євроінтеграційні прагнення України нормативне регулювання діяльності Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини має враховувати вимоги міжнародно-правових угод у галузях прав дитини і діяльності правоохоронних органів, учасницею яких є Україна, та відповідати загальним демократичним тенденціям гуманізації ювенальної політики у сфері кримінального правосуддя. Змістом останніх наразі є передача частини повноважень стосовно роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті з законом, не поліцейським органам та інституціям, та переорієнтація функцій ювенальної поліції із кримінально-карної на превентивну і виховну.

Одним із чинників впливу на стан законодавства, що закріплює адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини, є процес реформування системи МВС, розпочатий три роки тому, і який наразі ще далекий від завершення. Враховуючи зазначене, важливим завданням адміністративно-правової науки є надання об'єктивної оцінки стану і тенденцій реформування Нацполіції, зокрема, шляхом дослідження адміністративно-правового статусу підрозділів, що входять до її структури.

Оцінюючи актуальність теми дисертаційного дослідження Олени Михайлівни Дручек, треба враховувати ту обставину, що хоча рішення про організацію підрозділів ювенальної превенції у структурі Національної поліції було прийнято у кінці 2015 р., концепція їх правового статусу тривалий час була невизначеною. Фактично, і сьогодні вона має певні риси аморфності, а своє початкове практичне утілення отримала лише у грудні 2017 р., коли було створено Управління ювенальної превенції та затверджено «Інструкцію з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України». Наразі існує потреба об'єктивного і комплексного аналізу стану інституалізації у суспільних відносинах адміністративно-правових норм, що у сукупності визначають адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини та вироблення практичних рекомендацій щодо його удосконалення.

Зважаючи на зазначене, тема дисертації Олени Михайлівни Дручек відповідає викликам сьогодення, є своєчасною і актуальною. Вона корелюється із положеннями Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25.08.2015 р., відповідає контексту Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення ОВС України на період 2015-2019 рр., затвердженого Наказом МВС України від 16.03.2015 р., та узгоджується з проблематикою наукових досліджень

кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського національного університету внутрішніх справ, де виконувалася робота.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, відповідають вимогам щодо такого роду досліджень. Високий рівень їх обґрунтованості та вірогідності забезпечений, зокрема:

- професійним вирішенням автором низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті;

- вдалим вибором інструментарію здійснення наукового пошуку, зокрема, методів дослідження, прийомів і способів інтерпретації отриманих даних;

- використанням широкої джерельної бази за темою дисертації (список використаних джерел охоплює 337 найменувань) та достатнім масивом аналітичних даних;

- залученням для розкриття окремих понять, положень, категорій новітніх знань у галузі теорії права, теорії управління, галузевого права, філософії, соціології, психології, педагогіки, що дозволяє говорити про певний міждисциплінарний статус представленої дисертації;

- відповідністю предметної спрямованості дисертаційного дослідження паспорту наукової спеціальності 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право;

- достатньою географією та значною кількістю напрямів апробації отриманих результатів на науково-практичних конференціях, зокрема, міжнародних.

Таким чином, рецензована дисертація та її автореферат мають високої якості науковий апарат, виклад матеріалу у них є чітким, доступним, юридично грамотним. Позиції, які відстоює автор, ґрунтуються на наявних досягненнях юридичної науки та доктрини адміністративного права.

Запропоновані дисертанткою висновки та пропозиції підтверджуються фактами, критичним аналізом нормативних приписів законодавства і висловленими у юридичній літературі позиціями учених-юристів із зазначеного питання.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями та авторефератом дозволяє визнати, що мети дослідження досягнуто. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані автором особисто, і характеризуються науковою новизною.

Зокрема, автором *уперше* науково обґрунтовано визначення поняття «адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини» та розкрито його зміст; на основі аналізу національного законодавства та відомих нормативно-правових актів доведено необхідність удосконалення адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини шляхом внесення змін і доповнень до чинного законодавства, розробки підзаконних нормативно-правових актів, змістом яких має стати закріплення елементів адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини.

Автором *удосконалено*: наукові підходи до розуміння понять «дитина», «права, свободи, інтереси дитини», «забезпечення прав і свобод дитини», «механізм забезпечення прав і свобод дитини», «адміністративно-правовий статус Національної поліції України», «форми і методи діяльності Національної поліції України»; характеристику превентивної діяльності Національної поліції України у середовищі дитини; обґрунтування тези про необхідність удосконалення організаційно-правових засад діяльності підрозділів і служб Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод дитини шляхом якнайскорішого прийняття статутних актів служби ювенальної превенції та внесення змін в уже існуючі.

Набули подальшого розвитку: понятійний апарат науки адміністративного права шляхом визначення низки понять і категорій, пов'язаних зі сферою прав дитини та діяльністю правоохоронних органів; науково-теоретичні підходи до розуміння завдань, функцій, принципів, форм, методів діяльності Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини; пропозиції щодо удосконалення адміністративно-правового статусу Національної поліції України з урахуванням адаптованого досвіду діяльності поліції, інших спеціалізованих органів і установ з прав дитини окремих зарубіжних країн.

Таким чином, змістове наповнення пунктів наукової новизни дійсно має фундаментальне теоретичне та практичне значення як для науки адміністративного права, так і споріднених з нею напрямів наукової думки.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. У підрозділі 1.1. дисертації «Історичні та правові аспекти формування поняття і закріплення системи прав і свобод дитини» Оленою Михайлівною Дручек досліджено генезу прав дитини, виділено основні етапи розвитку міжнародної системи захисту прав і свобод дитини, проаналізовано поняття дитини, віку дитини та правового статусу дитини. Запропоновано слушні уточнені визначення понять прав дитини, свобод дитини, інтересів дитини та аргументовано необхідність закріплення зазначених понять на нормативному рівні.

У підрозділі 1.2. «Теоретико-правове розуміння забезпечення прав і свобод дитини та його механізму» автором проаналізовано та узагальнено наукові погляди на поняття «забезпечення прав і свобод людини», «механізм правового забезпечення прав і свобод людини», що дало змогу сформулювати визначення та розкрити зміст понять «забезпечення прав і свобод дитини», «механізм забезпечення прав і свобод дитини». Авторське визначення поняття механізму адміністративно-правового забезпечення прав і свобод дитини Національною поліцією України як структурно взаємопов'язаної сукупності правових та організаційних засобів, що застосовуються підрозділами та службами Національної поліції України у процесі реалізації своїх повноважень, та спрямовані на врегулювання

правовідносин у зазначеній сфері, є виваженим та обґрунтованим, базується на наявних досягненнях юридичної науки і доктрини адміністративного права.

У підрозділі 2.1. «Зміст адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини» запропоновано авторське визначення поняття адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини та доведено, що структура зазначеного поняття охоплює переважно адміністративно-правові норми, які визначають та закріплюють: мету, цілі, принципи діяльності Національної поліції України у зазначеній сфері; її структуру, організаційне підпорядкування; контроль за організацією і діяльністю; спеціальні процедури, форми і методи діяльності; завдання, функції; права, обов'язки та відповідальність посадових осіб. Здійснений дисертанткою аналіз законодавства на предмет закріплення у ньому елементів цільового блоку адміністративно-правового статусу Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод дитини дозволив зробити висновок про необхідність доповнення чинних нормативно-правових актів з питань організації і діяльності Національної поліції України нормами щодо мети, цілей, принципів її діяльності у зазначеній сфері.

Підрозділ 2.2. «Адміністративно-правовий статус окремих служб та підрозділів Національної поліції України як суб'єктів забезпечення прав і свобод дитини» присвячено аналізу законодавства та відомчих нормативно-правових актів, норми яких закріплюють елементи адміністративно-правового статусу служб ювенальної превенції, дільничних офіцерів поліції, поліції превентивної діяльності, патрульної поліції. З'ясовано, що чинне законодавство закріплює окремі елементи адміністративно-правового статусу підрозділів ювенальної превенції, зокрема, завдання, повноваження, основні форми роботи. Виявлено і проаналізовано наявні проблеми у функціонуванні служби ювенальної превенції та обґрунтовано пропозиції щодо необхідності розширення її функцій, збільшення обсягу повноважень та надання

Управлінню ювенальної превенції статусу окремого Департаменту Національної поліції України. Досліджено адміністративно-правовий статус служби дільничних офіцерів поліції і патрульної поліції та аргументовано думку про те, що, хоча зазначені підрозділи спеціальною компетенцією у сфері прав дитини не володіють, однак за ними закріплено найбільший обсяг повноважень профілактичного, контрольного, організаційного, сервісного, примусового, розшукового тощо характеру, які реалізуються як самостійно, так і у взаємодії з іншими підрозділами і службами Нацполіції.

У підрозділі 2.3. «Форми та методи діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод дитини» сформульовано визначення поняття форм та методів діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод дитини та здійснено їх характеристику. Сформульовано визначення та розкрито зміст поняття превентивної діяльності Національної поліції України у середовищі дитини та обґрунтовано необхідність прийняття комплексного нормативно-правового акту з питань організації та здійснення зазначеного виду діяльності, а також розробки на його основі інструкцій для кожного з поліцейських підрозділів, зокрема служб ювенальної превенції та дільничних офіцерів поліції.

У підрозділі 3.1. «Зарубіжний досвід діяльності поліції, інших спеціалізованих органів і установ у справах дітей» на підставі аналізу літератури та нормативно-правових актів з питань діяльності правоохоронних органів Болгарії, Великобританії, Польщі, США, Франції, ФРН виявлено основні напрями адміністративно-правового регулювання відносин у зазначеній сфері та виділено три основні моделі організації поліції, інших спеціалізованих органів і установ у справах дітей, які діють у зазначених країнах. Важливими є аргументи щодо актуальності запровадження на національному ґрунті кращих здобутків зарубіжного досвіду організації діяльності поліції, інших спеціалізованих органів і установ з прав дитини, а саме: зосередження управлінських повноважень у руках спеціалізованих органів і установ; виконання завдання забезпечення

прав і свобод дитини у контексті здійснення широкомасштабних заходів соціально-економічного та освітньо-виховного характеру; здійснення загальнодержавних довгострокових програм превенції тощо.

У підрозділі 3.2. «Удосконалення змісту адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини» обґрунтовано необхідність розширення функцій і збільшення обсягу повноважень підрозділів ювенальної превенції. Аргументовано думку про те, що удосконалення має здійснюватися шляхом прийняття нових та внесення змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів у сфері прав дитини та діяльності правоохоронних органів. Мають теоретичне та практичне значення пропозиції автора стосовно внесення змін до законодавчих актів, зокрема, Закону України «Про Національну поліцію» та проекту Закону «Про муніципальну варту».

Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових фахових виданнях. Основні положення і висновки дисертаційної праці пройшли досить серйозний апробаційний процес, що підтверджується 24-ма науковими працями, із яких: 1 колективна монографія (у співавторстві з науковим керівником); 5 статей у наукових фахових виданнях України; 1 стаття у зарубіжному науковому виданні; 17 тез доповідей та наукових повідомлень на науково-практичних конференціях і круглих столах. У сукупності з авторефератом друковані праці здобувачки достатньо повно відображають зміст основних положень і висновків дисертаційного дослідження.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути доведені до відома наукової громадськості шляхом опублікування повноцінної монографії.

Слід зазначити, що зміст автореферату є ідентичним із основними положеннями дисертації, а сама дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Міністерства освіти і науки, які висуваються до такого роду робіт.

Робота містить додатки, зокрема, результати проведеного автором анкетування практичних працівників - співробітників підрозділів ювенальної превенції та учнів загальноосвітніх навчальних закладів міста Києва, а також акти впровадження результатів дослідження у науково-дослідну роботу, правотворчість, правозастосовну діяльності, освітній процес.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Загалом, дисертаційне дослідження здійснено на високому науково-теоретичному рівні. Проте, деякі його положення є дискусійними, що обумовлюється означенням дисертантом власної позиції окремих досліджуваних проблем. Тому варто зробити певні уточнення, зауваження та рекомендації з метою подальшого удосконалення заявленої проблематики.

1. Підрозділ 1.1. дисертації називається «Історичні та правові аспекти формування поняття та закріплення системи прав і свобод дитини». Проте, аналіз змісту підрозділу свідчить, що мова у ньому йде про міжнародну систему прав і свобод дитини. Під час прилюдного захисту дисертаційного дослідження дисертантці слід уточнити свою позицію стосовно зазначеного.

2. Аналізуючи у підрозділ 1.1. існуючі погляди на поняття правового статусу дитини, дисертантка зазначає, що в основу запропонованого у роботі уточненого поняття покладено ліберально-патерналістський підхід (стор. 42-43). Проте, із тексту дисертації не зрозуміло, у чому полягає суть зазначеного підходу.

3. Ключовим поняттям, яке досліджується у роботі (п. 2.1.), є поняття «адміністративно-правовий статус». Погоджуючись із поглядом дисертантки на зазначене поняття як на систему елементів, які визначають правове становище того чи іншого органу влади у адміністративних правовідносинах, що мають місце у процесі його діяльності (стор. 68), вважаємо, що аргументація авторки стосовно об'єднання елементів, які складають його структуру, у певні блоки потребує більш детальної аргументації.

4. Перспективною інновацією дисертаційної роботи слід вважати пропозицію щодо необхідності удосконалення організаційно-правових засад

діяльності підрозділів ювенальної превенції, зокрема, шляхом розробки та прийняття статутних актів служби ЮП, зміст яких в обов'язковому порядку містив би норми, що охоплюють поняття «адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції» (стор. 188). Проте, не досить зрозуміло, що саме дисертантка має на увазі під поняттям «статутні акти».

5. Автор пропонує удосконалити нормативно-правове забезпечення прав і свобод дитини, зокрема, шляхом прийняття Закону України «Про права дитини», проте не конкретизує його змістове наповнення. Бажано почути позицію автора щодо цього.

Окремо наголосимо, що висловлені побажання і зауваження не применшують загальної високої оцінки рівня виконання дисертаційної роботи, її теоретичної цінності та практичної значущості.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Практичне значення дисертації Олени Михайлівни Дручек не викликає сумнівів, оскільки, згідно з представленими матеріалами, зокрема, додатками до дисертації, основні її результати та надбання можуть бути використані: у науково-дослідній роботі – для подальших наукових досліджень теоретичних та практичних проблем забезпечення Національною поліцією України прав і свобод дитини (підтверджено актом впровадження у науково-освітню діяльність Одеського університету внутрішніх справ від 22 червня 2018 р.); у процесі правотворчості – для розробки нових та внесення змін і доповнень у чинні нормативно-правові акти (сформульовані автором пропозиції щодо внесення змін і доповнень у Закон України «Про Національну поліцію» та проект Закону України «Про муніципальну варту» взяті до уваги Комітетом з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України, що підтверджено актом впровадження від 06 липня 2015 р.); у правозастосовній діяльності – з метою удосконалення практичної діяльності підрозділів і служб Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод дитини (підтверджено актом впровадження у діяльність Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України від 17 липня 2018 р.); у освітньому

процесі – тези, положення, висновки та пропозиції, зроблені в дисертації, можуть бути використані в освітньому процесі юридичних навчальних закладів та у процесі підготовки і перепідготовки «ювенальних поліцейських». Зазначене підтверджується використанням результатів дослідження науково-педагогічним складом кафедри адміністративного права та адміністративного процесу і кафедри публічного управління та адміністрування ОДУВС для розробки навчальних програм, текстів лекцій, планів семінарських та практичних занять для бакалаврів та магістрів, а також при проведенні тренінгових занять з працівниками підрозділів і служб Національної поліції України (підтверджено актом впровадження у освітню діяльність ОДУВС від 12 червня 2018 р.).

Дисертація може слугувати основою для подальшого вивчення проблематики забезпечення прав і свобод дитини та здійснення у середовищі дитини превентивної діяльності, зокрема, підрозділами і службами Національної поліції України.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Аналіз кандидатської дисертації, автореферату та опублікованих праць Олени Михайлівни Дручек дає підстави зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини» є актуальним, завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням, яке має належну наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання – а саме: здійснено комплексний теоретичний аналіз адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини, на підставі чого внесено змістовні і конкретні пропозиції щодо удосконалення організаційно-правових засад її діяльності.

Дисертаційне дослідження Олени Михайлівни Дручек «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини» виконане на належному науковому рівні і цілком відповідає п.п. 9, 10, 13 постанови Кабінету Міністрів України від 24.07. 2013 № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01. 2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук,
професор, завідувач кафедри
теорії та історії держави і права
Навчально-наукового юридичного інституту
Національного авіаційного університету.

А.С. Бородін

.....І.Л. Бородін

Т.Л. Бородина
З а с в і д ч у ю
Вчений секретар
Навчально-наукового юридичного інституту
Національного авіаційного університету
Г.В. Шевцова